

next generation. We found that the outbreak damage of oriental fruit moth is increased in these wet weather days, especially after raining through investigations in peach orchards nearby recently.

Host plant as the food source of the insect, have an important influence on the dynamics and populations of the pest. For oriental fruit moth, a host-switching pest that always switching from stone-fruit orchards to pome-fruit orchard during the growing season, it has many hosts such as peach, pear, apple, plum, apricot, cherry, hawthorn, jujube etc. Host plant can affect not only the ovipositional behavior of adults, but also the developmental rate and reproductive output of the larvae. Oviposition preference of females' adults is different depending the difference of the host plants. Adults of oriental fruit moth usually lay eggs on the smooth upper surface of apple leaves, but rarely on the peach fruits. Field investigations have found that in single planting peach or pear orchard, the occurrence regularity is simple, and the population number is small; but in peach, pear, apple and other mixed or adjacent planting orchards, the occurrence regularity is complex, and the population number is big.

The outbreaks damage of the oriental fruit moth was affected by many factors, and occurrence regularity is complicated due to the influence of these factors. Meanwhile the factors will lead to changes in population dynamics of this pests by influencing its growth and development, life span, reproduction and diapause. Furthermore, it brings great difficulty for predicting, preventing and controlling this pest. So, better understanding the occurrence regularity and the factors of outbreaks is of great significance for find more effective methods to control this pest.

УДК 630.4

К. Ю. Жупінська⁷, аспірантка

Державний біотехнологічний університет

**МАЛА ТОПОЛЕВА СКЛІВКА – ШКІДНИК РОСЛИН РОДУ
*POPULUS***

Серед стовбурових шкідників роду *Populus* важливе місце посідає мала тополева склівка – *Paranthrene tabaniformis* (Rottemburg, 1775) (Lepidoptera: Sesiidae). Під час обстеження насаджень заселення цим шкідником виявлено як на молодих рослинах 7-річної маточної

⁷ Науковий керівник – доктор с.-г. наук, професор В. Л. Мешкова,

плантації (сорти Дружба, Гулівер, Ноктюрн), так і на ділянках стовбурів із тонкою корою старших дерев діаметром 50 см.

Мала тополева склівка поширена у центральній і південній Європі, Північній Африці та Азії, зокрема у Китаї, Індії та Пакистані, Північній Америці, Канаді, практично на всій території Європейської частини колишнього СРСР, повсюдно – в Україні.

Заселяє переважно тополю та осику, іноді верби, вільху та березу, лише живі дерева, але може вилітати з усохлих дерев, якщо завершила живлення. Пошкодження тополі склівкою можливо виявити на гілках і стовбурцях, починаючи з 2–3-річних екземплярів і до 15–20-річних. На старших деревах склівка заселяє крони і фактично не є шкідником, а на молодих може спричинити загибель дерева.

Імаго вилітають у травні – липні. Літ триває довго, але кожна самка живе не більше 10 днів. Метелики відкладають яйця на кору по одному-два й міцно прикріплює до кори. Потенційна плодючість метеликів сягає 300 яєць, але вони зрідка відкладають їх усі. Часто самки відкладають яйця біля ран і тріщин кори молодих дерев, а іноді у старі ходи інших комах. Гусениці вилуплюються через 10–15 днів після відкладання яєць залежно від температури повітря. Спочатку вони прогризають неправильної форми площадки біля місць вилуплення з яєць, а від них вузький хід вбік, але не кільцюють заселений пагін.

Гусениці вгризаються в кору, де вона тонка, і тому місця обрізки гілок, де калюсний валик ще тонкий, є найбільш придатними для цього шкідника. Оскільки часто гусениці вгризаються під кору в тріщини кори та в пахви гілок, тому бажано здійснювати обрізку гілок на плантаціях у другій половині літа, коли вже вилупилися гусениці малої тополевої склівки.

Через місяць після початку живлення гусениця починає прогризати хід у деревині до центра стовбура (гілки) та зимує. Гусениці, які вилупилися з яєць у серпні, вгризаються у серцевину відразу без попереднього прогризання периферійного ходу.

Ходи іноді трапляються біли основи сіянців у розсадниках і подібні до ходів великої тополевої склівки.

Гусениці малої тополевої склівки під час розвитку проходять 6 віків, тривалість перебування в яких залежить від кліматичних умов. Так у Казахстані К. А. Сливкіна визначила ширину головних капсул личинок малої тополевої склівки різних віків (I – 0,5 мм; II – 1 мм; III – 1,5 мм; IV – 2 мм; V – 2,5 мм; VI – 3 мм) і тривалість їхнього розвитку.

За її даними, у I віці гусениці перебувають лише декілька діб, у II – декілька тижнів, а віки, на які припадає зимівля, можуть тривати декілька місяців. Водночас в інших регіонах є відомості про розвиток п'яти віків гусениць цієї комахи.

Перед зимівлею гусениця формує в ході пробку з бурового борошна та екскрементів і зимує у сліпому кінці ходу. Вона може зимувати один чи два рази залежно від погодних умов. У північних регіонах, де гусениці малої тополевої склівки розвиваються впродовж двох років, у парні роки чисельність популяції шкідника збільшується. Водночас льотні роки можуть зміщуватися.

Навесні після початку сокоруху дерев гусениці малої тополевої склівки відновлюють живлення. У регіонах із дворічною генерацією вони живляться до осені, подовжують і розширюють хід та викидають із нього екскременти та тирсу в отвір, через який вгризлися під кору. Ходи завжди спрямовані вгору, завдовжки 12–22 см і діаметром 7–8 мм.

Перед лялькуванням гусениці її короткий хід підходить до поверхні кори. Гусениця зимує в колосочці із шовку та тирси й лялькується через 2–3 тижні навесні. Лялечок можливо виявити з кінця квітня до червня. Лялечка розвивається 12–16 діб залежно від температури. Передня третина тіла лялечки висувається з ходу, метелик вилітає, а екзувій залишається біля льотного отвору. Це дає змогу здійснити облік заселення дерев склівкою у вересні–жовтні.

Шкода від малої тополевої склівки полягає в тому, що тонкі гілки (діаметром 0,5–1 см) можуть зламатися у місця пошкодження або утворити потовщення подібне до такого, що спричиняє малий тополевий вусач – *Saperda populnea* (Linnaeus, 1758).

Живлення малої тополевої склівки та побудова нею ходів спричиняє викривлення стовбура й ослаблення дерев. В однорічних пагонах утворюються сферичні гали. У старших дерев потовщення непомітно.

У результаті пошкодження гусеницями гілки вона сильно спотворюється, в ній порушується сокорух, зменшується приріст. У випадку заселення стовбурів діаметром понад 4 см у місці живлення гусениці кора випинається.

Характерні ознаки заселення дерев малою тополевою склівкою:
– накопичення купок коричневих екскрементів і бурового борошна на стовбурах у місцях знаходження отворів; у випадку масового заселення ці купки зосереджені біля основи стовбура або пня.

– на гілках і тонких стовбурцях видно веретеноподібні здуття, а на товстих стовбурах – однокі випинання в місцях вгризання та живлення гусениць;

– екзувії метеликів.

На відміну від малого тополевого вусача, бурове борошно малої тополевої склівки схоже на порошок і може бути заплетено павутиною.

УДК 595.768.2:634.1.047

І. В. Забродіна, канд. с.-г. наук, доцент,

О. А. Молчанова, аспірантка

Державний біотехнологічний університет

**БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СІРОГО БРУНЬКОВОГО
ДОВГОНОСИКА (*SCIAPHOBUS SQUALIDUS* GYLL.)**

Садівництво в Україні є високоприбутковою галуззю сільського господарства, важливою складовою інтенсифікації якого є закладання високоврожайних промислових насаджень.

Сірий бруньковий довгоносик (*Sciaphobus squalidus* (Gyllenhal, 1834)) є постійним видом у промислових насадженнях і розсадниках яблуні. У деякі роки чисельність довгоносика настільки велика, що багато садоводів розглядають його як головного шкідника. Це пояснюється комплексом чинників, а у першу чергу – глобальним потеплінням, зміщенням магнітних полюсів та інше. Тому актуальним питанням сучасної стратегії захисту рослин від сірого брунькового довгоносика є уточнення біологічних особливостей його розвитку.

Найбільшої шкоди жук завдає в Поліссі і Лісостепу України. Пошкоджує всі плодови, ягідні культури, виноград і лісові породи. З місць зимівлі жуки виходять на початку набрякання і розпускання бруньок. Піднімаються в крону дерев яблуні і живляться впродовж місяця. Жуки живляться бруньками, бутонами і листям тим самим завдаючи шкоди деревам. Бруньки з'їдають повністю або вигризають у них широкі отвори, в бутонах вигризають маточки й тичинки, листя грубо об'їдають з країв.

Як шкідливу комаху сірого брунькового довгоносика вперше описано у південній Росії І. К. Пачоським у звіті за 1897–1898 рр. У 1903 р. С. О. Мокржецький описує його як шкідника виноградної лози. Пізніше про брунькового довгоносика пишуть як про шкідника